

DÖVİZ, ENFLASYON VE FAİZ ARTACAK

Aydınlık Gazetesi, 16 Şubat 2019

Yıldırım Koç

Önceki yazımlarında özetlenen gelişmelere bağlı olarak, cari açık kronikleşti ve cari açığın finansmanı için yabancı kaynaklara (dışarıda ve içeride) borçlanma, yabancı sermayeye davet ve Merkez Bankası rezervlerini kullanma ön plana çıktı. Ayrıca kaynağı belli olmayan döviz girişi 2018 yılının ilk 11 ayında rekor düzeye yükselerek, 19,5 milyar Dolar oldu. Diğer taraftan Merkez Bankası'nın brüt rezervi 2013 yılında 112 milyar Dolardı. Rezerv miktarı 2014'te 106,3 milyar Dolara, 2015 yılında 95,7 milyar Dolara, 2016 yılında 92,1 milyar Dolara, 2017 yılında 84,1 milyar Dolara ve 2018 yılı Kasım ayı ortasında 71,0 milyar Dolara indi.

1988-1989, 1991, 1994, 1998 ve 2001 ekonomik krizlerinde, döviz kurundaki artış sonrasında ithalat azalmış ve ihracat artmış, cari açık da yerini cari fazlaya bırakmıştı. Ancak içinde yaşadığımız ekonomik krizde, 2018 yılındaki 47,4 milyar Dolarlık cari açık, Türk Lirasının ciddi bir değer kaybına rağmen, kapanmadı, yalnızca yaklaşık yarıya indi.

Son yıllarda küresel ekonomide yaşanan sorunlara bağlı olarak, emperyalist ülkelerde faiz oranları artırıldı. Az gelişmiş ülkelerde de istikrarsızlık yaygınlaştı. Bu koşullarda, ulusötesi sermaye, az gelişmiş ülkelerden emperyalist ülkelere yönelmeye başladı. Bu durum, döviz olarak borçları zaten çok artmış olan Türkiye gibi ülkeleri büyük sıkıntıya soktu.

TÜRKİYE'NİN DIŞ BORCU REKOR DÜZEYLERDE

Türkiye'de kamunun toplam dış borcu 2002 yılı sonunda 64,5 milyar Dolardı. Bu rakam 2018 yılının ikinci çeyreğinde 140,9 milyar Dolar oldu. Merkez Bankasının dış borcu 22,0 milyar Dolardı. 2018 yılının ikinci çeyreğinde 0,7 milyar Dolara indi. Türkiye'de özel sektörün dış borcu 2002 yılı sonunda 43,1 milyar Dolardı. 2018 yılı ikinci çeyreğinde 325,1 milyara çıktı. Böylece, Türkiye'nin toplam dış borcu **2002 yılı sonunda 129,6 milyar Dolar** iken, **2018 yılının ikinci çeyreği sonunda 466,7 milyar Dolara** yükseldi.

Dış borçlanmada faiz oranları yükseldi. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 10 Ocak 2019 günlü haber bültenine göre, 2 milyar ABD Dolar tutarındaki borçlanmada ödenecek faiz oranı yüzde 7,68'dir. Dolar olarak gerçekleştirilen borçlanma Avro'ya dönüştürüldüğünde, faiz oranı yüzde 4,965 olmaktadır. Bu düzeyler, dış borçlanma açısından çok yüksektir. Risk primi nedeniyle dış borçlanmada faiz oranının artması, önümüzdeki aylarda döviz fiyatının daha da yükselme olasılığı da dikkate alındığında, özel sektörü de, kamu sektörünü de olumsuz etkileyecektir.

Bu gelişmeler sonucunda, Türk Lirası'nın Dolar ve Avro karşılığı, 2018 yılı Ağustos ayında ciddi bir değer kaybına uğradı. Yapılan müdahaleler ve özellikle Merkez Bankası rezervlerinin kullanılması sonrasında Dolar kuru 5,30 düzeyinde tutulabildi. Ancak cari açık kapatılmadığından ve cari açığın finansmanı için uygun bir ortam bulunmadığından, geçici önlemlerle dizginlenebilmiş bulunan Dolar ve Avro kurlarının 31 Mart 2019 yerel seçimlerinden sonra artacağı beklentisi yaygındır.

FİYATLAR VE FAİZ ORANLARI ARTTI

Dolar kurundaki bu artış, enflasyona da yansdı. 12 aylık dönemler ele alındığında, Yurt İçi Üretici Fiyatları Endeksi artışı Ağustos 2018'de yüzde 32,13, Eylül 2018'de yüzde 46,15, Ekim 2018'de yüzde 45,01, Kasım 2018'de yüzde 38,54 ve Aralık 2018'de yüzde 33,64 olarak gerçekleşti.

Tüketici Fiyatları Endeksi 2018 yılı Eylül ayında yüzde 6,30 oranında yükseldi. 12 aylık dönemler ele alındığında, Tüketici Fiyatları Endeksinin artışı da Ekim 2018'de yüzde 25,24, Kasım 2018'de yüzde 21,62 ve Aralık 2018'de yüzde 20,30 oldu.

Bankaların verdiği **ihtiyaç kredilerinin** yıllık faizi 2010 yılında yüzde 13,5 idi. Eylül 2018'de yüzde 38,5'a yükseldi. 11 Ocak 2018 tarihinde yüzde 32,8 idi.

Bankaların verdiği **taşıt kredilerinin** yıllık faizi 2013 yılında yüzde 10,7 idi. 2018 Eylül'ünde yüzde 32,5 oldu. 11 Ocak 2019 tarihinde yüzde 30,7 idi.

Bankaların verdiği **konut kredilerinin** yıllık faizi 2013 yılında yüzde 9,7 idi. 2018 Ekim'inde yüzde 29,3 oldu. 11 Ocak 2019 tarihinde yüzde 26,5 idi.

Bankaların verdiği **tüketici kredilerinin** yıllık ortalama faizi 2013 yılında yüzde 11,8 idi. 2018 Ekim'inde yüzde 37,0 oldu. 11 Ocak 2019 tarihinde yüzde 32,3 idi.

Bankaların verdiği **ticari kredilerin** faizi 2013 yılında yüzde 8,7 düzeyindeydi. Bu oran 2018 Eylül'ünde yüzde 38,3 oldu. 11 Ocak 2019 tarihinde yüzde 25,3 idi.

Döviz-enflasyon-faiz sarmalı, bu kez tersine işlemeye başladı.

Ocak 2019'da açıklandığına göre, Kasım 2018 itibariyle bireysel takip borçlularından halen borcu devam eden kişi sayısı, tüketici kredilerinde 2.226.701 ve bireysel kredi kartlarında 2.408.487 idi. Bazı kişilerin hem tüketici kredisi, hem de bireysel kredi kartı sorunu vardı. Bu nitelikteki örtüşmeler de dikkate alındığında, diğer bir deyişle, 3.373.269 kişinin bankalarla sorunu söz konusuydu.

Bankacılık sistemi, verdiği ticari kredilerin geri dönüşünde zorluklar yaşamaktadır. 2017 yılında yaratılan kredi garanti fonu sayesinde ertelenen sorunlar, enflasyonun ve faizlerin fırladığı koşullarda daha da büyümüş olarak gündemdedir. Tüketici kredilerinin ve kredi kartı geri ödemelerinde yaşanan ve artmakta olan sorunlarla birlikte ele alındığında, bankacılık sektöründe de sıkıntılar gündeme gelebilir.